

8. Стариков Н. Шерше ля нефть. – С.Пб., 2010. – С. 34–56.
9. List of countries by energy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wikipedia.org/List_of_countries_by_energy.
10. Франчук І.А. Світові тенденції розвитку ринків енергозабезпечення і систем їх державного регулювання // Економіка та держава – 2008. – №12. – С. 24–28.
11. Максимец І.А., Багив Г.Л., Газизуллин Н.Ф. Энергетика XXI века: экономика, политика, экология // Проблемы современной экономики. – 2009. – С. 34–36.
12. International Energy Outlook 2010 / U.S. Energy Information Administration [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eia.doe.gov>.

УДК 330.322.01

ГЕНЕЗИС ТА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЙ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

Сігнер Т.Г., аспірантка

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

В статье раскрываются генезис и эволюция теорий международного инвестирования и анализируются этапы их развития в зависимости от изменений, которые происходили в капиталистической рыночной системе. Особое внимание уделяется учениям меркантилистов, физиократов, классиков, маржиналистов, кейнсианцев, некейнсианцев, неоклассиков, институционалистов, неинституционалистов и представителей современных экономических школ.

Ключевые слова: процесс инвестирования, генезис, развитие, глобализация, экономические школы, критика, общество.

In the article genesis and evolution of the theories of international investing are revealed and the stages of their development depending on the changes which took place in capitalist market system are analyzed. The special attention is paid to the studies of mercantilists, physiocrats, classics, marginasists, keynesianists, neokeynesianists, neoclassics, institushionalists, neoinstitutionalists and representatives of modern economic schools.

Key words: investment process, genesis, development, globalization, economic schools, criticism, society.

Постановка проблеми. Історія розвитку світової економічної думки свідчить про те, що роль теорій міжнародного інвестування визнається головною представниками різноманітних економічних шкіл протягом тривалого часу, починаючи з ХХ століття до н.е. Розгляд наукових концепцій, які трактують сутність та роль інвестицій у розвитку економіки, заслуговує на увагу у зв'язку з необхідністю створення теоретичної основи для всебічного вивчення інвестицій та інвестиційної діяльності як об'єкта управління. Саме тому на сьогодні процес вивчення теорій міжнародного інвестування є одним з найактуальніших. Це обумовлено тим, що процеси інвестування, які розвиваються стрімкими темпами, вимагають теоретичного обґрунтування, особливо на початку ХХІ століття, коли сталого розвитку набули процеси глобалізації та інтернаціоналізації.

Аналіз публікацій та досліджень. Дискусія щодо дослідження генезису та еволюції теорій міжнародного інвестування ведеться дуже давно. Проблематиці теорій міжнародного інвестування, створенню сприятливого інвестиційного клімату, аналізу механізмів залучення інвестицій, групуванню інвестиційних ризиків присвячені наукові праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема таких, як: І.Ю. Матюшенко, В.П. Божко, Д.Г. Черник, М. Мобіус, А.Н. Матанцев, А.В. Кирич, І.В. Караваєва, А.Р. Горбунов, Джеймс П. О'Шонессі, Бенджамін Грехем, Генріх Ердман, Роберт Кійосакі, Уоррен Баффет та багатьох інших. Разом з тим, потребують детального аналізу питання щодо еволюції теорій міжнародного інвестування. На сьогодні ці питання є дуже важливими та актуальними, бо залучення міжнародних інвестицій відіграє важливу роль у процесах розвитку, зростання та стабілізації економічних показників країн світу.

Метою даної статті є аналіз розвитку теорій міжнародного інвестування та виокремлення найважливіших причин, які спонукали представників різноманітних економічних шкіл до пошуку нових ідей щодо обґрунтування процесів, які відбувалися у суспільстві того чи іншого часу.

Виклад основних результатів дослідження. Вивчення теорій інвестування доцільно почати з вчень філософів-мислителів, серед яких найяскравішими представниками є Платон, Ксенофонт, Аристотель, які, починаючи з ХХ століття до н.е., аналізували економічні процеси у тогочасному суспільстві.

ві, намагаючись пояснити їх та аргументувати. Античний період розвитку теорій інвестування охоплює проміжок часу від XX століття до н.е. до XV ст. н.е. Філософи-мислителі вважали головним засобом збагачення землю, при формуванні якої необхідною умовою виступав обіг. Інвестиційний процес, у трактуванні тогочасних філософів, був характерний таким вкладанням капіталу: придбання землі та вкладання коштів в її обробку з метою подальшого отримання прибутку. Природним засобом для придбання власності виступала війна, під час якої можна було не тільки відвоювати землю, а збагатитися рабами, вкладання коштів в яких було вигідним, адже вони були сферою активної діяльності. Терміна «інвестування» ще не існувало, проте використовувались основні ознаки, які відповідають сучасному тлумаченню цього поняття.

Початком розвитку теорій міжнародного інвестування прийнято вважати появу меркантилістського напрямку на початку XVI ст., основні представники якого (Т. Мен, Дж. Ло, Ж.Б. Гольбер, Н. Бехер) почали детально аналізувати роль інвестиційних процесів в розвитку економіки. Теорія інвестування у меркантилістів полягала у створенні головного принципу нагромадження капіталу – експорту товарів. Важливу роль в економіці країни відводили державі і тільки держава мала право контролювати інвестиційні процеси. З-поміж основних ідей меркантилістів щодо розвитку теорій міжнародного інвестування треба визначити такі:

- Створення головного принципу нагромадження капіталу – продати за кордон більше, ніж купити там.
- Джерелом інвестицій був капітал, отриманий внаслідок зовнішньоторговельних операцій.
- Важлива роль в економіці країни відводилася контролю з боку держави, представники якої повинні були жорстоко регламентувати рух капіталу, застосовуючи протекціоністські заходи.
- Головні галузі інвестування – інфраструктура та мануфактурне виробництво.

У середині XVII століття у зв'язку з надмірним контролем промисловості й зовнішньої торгівлі з боку держави та стрімким розвитком сільського господарства теорії меркантилістів почали втрачати свою актуальність через невідповідність змінам, які відбувалися у тогочасному суспільстві. На зміну ідеям меркантилістів прийшли фізіократи, серед головних представників яких доцільно зазначити Ф. Кене, А.Р. Тюрго, В. Мірабо, Г. Летрона, які головною сферою вкладання інвестицій вважали саме сільське господарство. На відміну від меркантилістів, головною сферою інвестування був не обмін, а продукт, який виробляється в суспільному господарстві. Вчені проводили аналіз вкладання коштів в основні засоби (для фермерів – це тварина) та подальшого отримання прибутку. Основними ідеями щодо теорій інвестування можна вважати такі:

- Основна мета інвестування полягає в удосконаленні процесу авансування капіталу в сільськогосподарське виробництво з метою максимізації чистого прибутку.
- Розробка першої теорії інвестицій в сільське господарство завдяки аналізу діяльності фермерів.
- Невтручання держави в інвестиційні процеси та надання повної свободи громадянам для здійснення інвестиційної діяльності.
- Встановлення високої ціни на продовольчу продукцію, що є основним стимулом для значного вкладання капіталу в сільськогосподарське виробництво.

Однак, починаючи з XVII століття, важливу роль в розвинених країнах світу почали відігравати інші галузі народного господарства, особливо промисловість і торгівля, що було обумовлено, в першу чергу, буржуазною революцією, яка відбулася в Англії у кінці XVII ст. та яка відкрила новий простір для розвитку капіталістичного ринку через розвиток виробництва, праці та багатства. Економічні вчення фізіократів вже переставали відповідати напрямкам розвитку тогочасного суспільства, яке вимагало свободи зовнішньої та внутрішньої торгівлі. Нова економічна школа – класична, – основними представниками якої доцільно вважати А. Сміта, Д. Рікардо, В. Петті та Ж.Б. Сея, проголосила принцип економічної свободи та економічного лібералізму, тобто підтримувала саме ті принципи, які були необхідними для обґрунтування змін у суспільстві. Основні ідеї розвитку міжнародного інвестування з точки зору представників класичної школи:

- Головна сфера вкладання інвестицій – розвиток виробництва, який сприяє появі нових товарів та покращенню якості вже існуючих.
- Необхідність інвестування в підвищення кваліфікації робітників, які будуть виробляти якісний продукт, що згодом можна експортувати для збагачення держави.
- Збагачення держави за рахунок надання кредитів іншим державам світу.
- Головний чинник накопичення капіталу – заощадження та утримання від споживання. Чим більше утримання від споживання, тим вищий обсяг інвестицій.

В останній третині XIX ст. у зв'язку з інтенсивним розвитком виробництва, промисловості, поглибленим вивченням науки та стрімким розвитком інвестиційних процесів, появою конкурентної бо-

ротьби між підприємствами почалися зрушення на макро- та мікрорівнях економік розвинених країн Заходу. Почали розвиватися взаємовідносини між споживачами та виробниками, інтернаціоналізація ринку набула інтенсивного розвитку. Класичні теорії вже не відповідали стрімкому розвитку суспільства і, як результат, на зміну класичному напрямку прийшли маржиналісти, основними представниками яких були А. Вальрас, К. Менгер, А. Маршал, які продовжували вивчення теорій міжнародного інвестування. Основними складовими розвитку теорій міжнародного інвестування вчені вважали такі:

- Покращення рівня життя населення через збільшення інвестиційних надходжень.
- Багатство нації формується за рахунок інвестицій, які спрямовані на накопичення капіталу для розвитку виробництва та впровадження новітніх технологій та інновацій.
- Збільшення робочих місць за рахунок інвестування в нерозвинені галузі економіки країни.

У середині XVIII ст. через розвиток експортно-імпортних зв'язків економіка країн продовжувала розвиватися, кількість пропонованих товарів розширювалась паралельно з покращенням їх якості, купівельна спроможність мешканців зростала. На початку XX століття вчені підтримували ту точку зору, що економіка сама прямує до рівноваги, тобто попит дорівнює пропозиції, що, в свою чергу, не підтримували представники маржиналізму. На зміну ідеям маржиналістів прийшла кейнсіанська школа, основними представниками якої були Дж. Кейнс, Е. Хансен та С. Харріс. Серед головних ідей цих вчених щодо розвитку теорій міжнародного інвестування необхідно визначити такі:

- Здійснення інвестицій за кордон може відбуватися лише за умов позитивного торгового балансу країн. В іншому випадку необхідно застосовувати регулятивні важелі щодо інвесторів, які вивозять капітал, для того щоб вплив капіталу за кордон не перевищував експорту.
- Основним фактором, що впливає на рішення інвестора щодо залучення інвестицій, є отримання прибутку від вкладених коштів в майбутньому.
- Регулювання економічного поживлення через регулювання рівня залучених інвестицій.
- Вкладання додаткових коштів в покращення якості товарів на експорт для збільшення конкурентоспроможності.

Друга світова війна стала причиною розвалу великої кількості економік країн світу, саме тому теорії кейнсіанства, які були спрямовані на регулювання економіки, почали втрачати свою актуальність через необхідність вирішення проблем економічного зростання. Саме тому у другій половині 40-х років з'явилась нова школа – неокейнсіанська, яка була спрямована на розвиток теорій економічного зростання. Основні її представники (Ф. Махлупа, Р. Харрод та Е.Д. Омар) вважали необхідними такі напрямки розвитку теорій міжнародного інвестування:

- Аналіз взаємозв'язку між збільшенням залучення інвестицій та зростанням рівня ВВП країни.
- Визначення ролі інвестицій у підтриманні макроекономічної рівноваги на основі балансу інвестицій та заощаджень.
- Залучені міжнародні інвестиції збільшують попит, який однаково вигідний як для кредитора, так і для дебітора. Для кредиторів розширення попиту в приймаючих країнах вигідне як завдяки підвищенню ефективності зарубіжних інвестицій, так і завдяки потенційному розширенню експорту в ці країни. Для дебіторів приплив інвестицій та кредитів з-за кордону важливий для розвитку економіки.
- Рівень життя населення та макроекономічні показники економіки країни є найважливішими факторами, які впливають на рішення інвестора.

На початку 80-х р. відбулася економічна криза, яка супроводжувалась сировинною, енергетичною, екологічною та валютно-фінансовою кризами. Неокейнсіанські теорії були не в змозі пояснити процеси, які відбувалися у суспільстві. Усі ці причини дали поштовх для створення нової школи під назвою неокласична, основними представниками якої були Е. Чемберлін, Дж. Робінсон, Г. Марквіц та П. Елворт. Згідно з точкою зору цих вчених, теорії міжнародного інвестування повинні орієнтуватися на таке:

- Інвестування виступало чинником, що збільшував добробут не тільки самих інвесторів, але й добробут у національній економіці. Загальне підвищення рівня доходу дозволяє збільшити національні фактори. З огляду на це національні капітали не повинні опиратися припливу інвестицій з-за кордону, оскільки від цього виграють усі.
- В основі міграції факторів є переміщення капіталів у формі інвестицій. Визначальним мотивом руху останніх є їх гранична продуктивність, яка, в свою чергу, визначається рівнем насиченості таких факторів, як капітал.

На протигагу неокласичному періоду, з'явилась нова система, яка намагалась обґрунтувати усі зміни в економіці провідних країн світу, що постійно розвивались. Така система отримала назву «інституціоналізм», основними представниками якого були Т. Веблер, Дж. Коммонс, В. Мітчел і Дж. Гобсон. Головною ідеєю розвитку інституціоналізму було подолання капіталізму та створення со-

ціального контролю з боку суспільства з метою забезпечення стабільного розвитку економіки. Щодо теорій розвитку міжнародного інвестування, то необхідно зазначити таке:

- Основна галузь розвитку економіки – ринкове господарство, яке вимагає постійних інвестицій з боку приватного сектора.
- Головними інвесторами почали виступати окремі громадяни, які мали достатньо коштів для їх інвестування в різні сфери економіки.
- Централізована авторитарна економіка повинна була виникнути на основі приватної власності, яка зосереджувалася на розвитку акціонерних корпорацій, що вимагали інвестування великих коштів.
- Один з найяскравіших представників – Т. Веблен – вбачав подальший розвиток суспільства у здійсненні реформ у науково-технічній галузі через залучення додаткових коштів у вигляді іноземних інвестицій.

Після Другої світової війни інституціоналізм отримав новий розвиток, який, в свою чергу, отримав нові об'єкти дослідження: місце і роль в економічному житті НТР, інформації, влади, політики. Ці зміни в напрямках дослідження привели до появи нової течії, яка отримала назву «неоінституціоналізм», основними представниками якого є Р. Коуз, К. Менар і Д. Норт. Розвиток теорій міжнародного інвестування був однією з найголовніших сфер дослідження вчених, які зробили такі висновки:

- Кількість ресурсів, які обмежені, не можуть стати об'єктом приватної власності, вони повинні належати державі, яка за рахунок іноземних інвестицій буде займатися розробкою альтернативних джерел.
- Лише держава володіє достатніми коштами для інвестування у галузі з обмеженими ресурсами.
- Спрямованість інвестиційних коштів у розвиток ринкових відносин, бо саме вони стимулюють потік капіталу та коштів в економіку країни.
- Покращення рівня життя збіднілих верств населення через інвестиції у соціальну сферу.
- Залучення додаткових коштів у сферу освіти.

Однак однією з визначальних рис світового господарства кінця XX – початку XXI століття була саме глобалізація, яка стала причиною неактуальності теорій неоінституціоналістів. Глобалізація проявляється у збільшенні обсягів міжнародної торгівлі та інвестицій, лібералізації й дерегуляції руху капіталу, диверсифікації світових фінансових ринків, ринків технологій, зростанні ролі транснаціональних корпорацій, посиленні глобальної конкуренції тощо. Починаючи з XX століття, а особливо в останні десятиліття тенденція до глобалізації мала вплив на суспільство. Національна та регіональна історії більше не мають сенсу. Інвестиційні процеси розглядаються з точки зору чотирьох теорій, а саме: теорія промислового перевороту (П. Друкер), теорія «суспільства достатку» (Дж. Гелбрейт), теорія «кібернетичної революції» (Р. Тібольд) і теорія сфери послуг (К. Кларк). Кожна з цих теорій має на меті вкладання коштів в окрему галузь для подальшого розвитку та отримання прибутку.

Згідно з теорією промислового перевороту П. Друкера доцільно зазначити, що:

- головною сферою вкладання грошей виступає виробництво, а саме новітні технології, які сприяють його розвитку;
- трактування технології не як системи працюючих машин, а як культури виробничих і соціальних зв'язків, створюваних наукою про ефективність праці, можливість принципово нових перспектив промислового розвитку бідних багатонаселених країн.

Щодо теорії «суспільства достатку» Дж. Гелбрейта, то необхідною умовою прогресивного розвитку економіки країни є інвестування коштів у великі корпорації, які будуть в змозі створити достатню кількість усіх товарів, які задовольняють матеріальні потреби громадян. Основною для корпорацій стала проблема щоденного формування відповідних потреб і масового попиту на товари.

Розглядаючи теорію «кібернетичної революції» Р. Тібольда, треба зазначити, що:

- сферою інвестування є автоматичні лінії, які управляються кібернетикою (сьогодні їх називають «високі технології»);
- мета інвестування – систематична допомога всім сім'ям з доходом нижче прожиткового мінімуму, що забезпечується державою.

Щодо теорії сфери послуг, то це інвестування, по-перше, в 1) аграрну стадію (у цій галузі продуктивність зростає повільно і визначається законом спадної прибутковості); 2) промислову (з тенденцією до зростаючої прибутковості і найбільш швидкого зростання продуктивності); 3) стадію переважаючого зростання сфери послуг (зростання продуктивності знову уповільнюється і обидва закони продуктивності мають тут свої «ділянки», процвітає мале підприємництво).

Висновки з проведеного дослідження. Резюмуючи усе вищевикладене, необхідно зазначити, що до сьогодні теорія інвестування не припиняє розвиватися. Ускладнюється структура інвестицій, підходи до інвестування, створюються нові методи оцінювання та порівняння інвестиційних процесів. І це не дивно, бо інвестиції в сучасному світі визначають зростання економіки, дають можливість гнучкого регулювання цін на продукцію, відіграють винятково важливу роль для забезпечення функціонування підприємства, стабільного фінансового стану та максимізації прибутку, допомагають підприємствам у жорсткій конкурентній боротьбі як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. – М.: Книжный мир, 2008. – С. 895
2. Уильямсон О. Экономические институты капитализма. Рынки, фирмы, «отношенческая» контрактация. – М., 2006. – С. 97.
3. Войтов С.А. История экономических учений. – К., 2009. – С. 34–67.
4. Ковалев И.Н. История экономики и экономических учений. – К., 2008. – С. 23–35.
5. Соколов Р.Е. Історія економічних вчень: конспект лекцій – К., 2009. – С. 45–78
6. Нестеренко О.П. Історія економічних вчень. – К., 2002. – С. 34–46.
7. Поручник А.М., Корнійчук Л.Я., Татаренко Н.О. Історія економічних вчень. – К., 2006. – С. 56–78.
8. Ядгаров Я.С. История экономических учений. – М., 2003. – С. 34.
9. Корнійчук Л.Я., Татаренко Н.О. Історія економічних вчень. – К., 2005. – С. 67–78.
10. Кириленко В.В. Історія економічних вчень. – Тернопіль, 2007.
11. Юхименко П.І., Леоненко П.М. Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2005. – 583 с.

УДК 331.5

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ТА ЙОГО СЕГМЕНТИ

Васильчук Н.О., провідний економіст

Луганська філія Інституту економіко-правових досліджень НАН України

Систематизовані наукові точки зору щодо впливу факторів на процес формування та функціонування ринку праці та його сегментів. Доведено, що врахування вищезгаданих факторів дасть можливість визначити рівень та особливості реалізації маркетингових досліджень на ринку праці та спрогнозувати ситуацію на ньому.

Ключевые слова: рынок труда, сегмент, демографические факторы, политические факторы, организационно-экономические факторы.

Scientific points of view concerning the influence of the factors on the process of forming and functioning of labour market and its segments are systematized. It is proved that the account of afore-mentioned factors will enable to determine the level and features of realization of marketing researches on labour market and to predict the situation on it.

Key words: labour market, segment, demographic factors, political factors, organizational-economic factors.

Актуальність теми дослідження. Одним із напрямів успішного розвитку держави є формування ефективних механізмів функціонування ринку праці. Сучасний стан ринку праці в країні характеризується незадовільно, а саме: низькою заробітною платою, зростанням безробіття, зниженням попиту на робочу силу тощо. Тому, необхідною умовою ефективного функціонування ринку праці є оптимальне співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці, досягти якого можливо шляхом впровадження заходів маркетингу, на основі аналізу можливостей ринку, відбору цільових сегментів та розробки відповідної маркетингової стратегії щодо функціонування регіонального ринку праці. Таким чином, вивчення та аналіз регіонального ринку праці на цих підставах дасть можливість сформулювати підходи до формування соціально-демографічного портрету сегментів даного ринку. Вищенаведене обумовлює потребу у дослідженні сучасного регіонального ринку праці та визначенні основних завдань і напрямів з регулювання і управління ринком праці, а це, в свою чергу, вимагає дослідження його стану, чинників, що на нього впливають, посередників тощо.